

Җавра сәтел

«Калаҗар-ха чуна усса»

Сак ятпа ноябрьн 10-мәшәңне Җамрәксен пәтәм тәңчери кунне халалласа райони ёслекен җамрәксен җавра сәтел хушшинчи тәл пулавә иртрә. Унта район администрацийән пусләхә Ю.А. Иванов, район администрацийән вәрентү, җамрәксен политики тата физкультурапа спорт пайән ертүси Л.И. Мочалов, район администрацийән экономика пайән ертүси Э.И. Симак ова, җынсене ёспе тивәстекен центр ертүси Т.А. Антонова, депутатсен райони Пухавән депутатчә Ю.В. Данилов, ял тарәхәсенчи җамрәксен канашәсен ертүсисем, райони предприятисемпе организацисенчи тата учрежденисенчи җамрәк специалистсем хушшинчә.

Җавра сәтел хушшинчи уса калаҗар хушшинчәсен район администрацийән пусләхә Ю.А. Иванов саламларә. Вәл хәйән сәмахәнчә җавна паләтрә. Паянхи пурнаҗ условийәсенә унчә хилә танлаштарма май сук. Тәпренәх улшәнчә җәмә. Паллә ёнтә, япәх ёнелле мар. Апла пулин те җамрәксен ыйтәвәсенә татса парассиле те ыйтусем сук мар. Кашни җамрәк җәмәхә халә уйрам хаттерте е суртра пуранашан, җамрәксен тивәслә ёс укси ёслесе илешән. Ку ёнәпе вәсенә патшаләх та тивәслә пулашу пама тарашат. Приоритетлә наци проекчәсенә ыйшәнни ахальтен мар.

Анчах җаван пири те манмалла мар. Пурнаҗ условийәсенә паләтрәлла улаштарас тесен, кашнийәнчә сине тарса ёсләс пулат. Ял хушшинчә татакәла улшәнүсем туни кирлә. Малтанхи пек кәреҗепе тата сенәкпе кәна ёсләнипе май сук. Ял хушшинчә производствинче механизаци анлә сүл тупмалла. Кунта җамрәксен пултарулахә, ас-танә, пусарулахә малти ыраңта тарашә.

Районнә экономикәпа социаллә аталанәвәнчә паләтрәлла улшәнүсем пур. Ан-

чах вәсенә сирәпләтсе пырас пулат. Тунә ситәнүсем җинчә чарәнса тама юрамас. Ку ёсе вара җамрәксен те хәйсен түпинә хывма тивәс.

Ёслекен җамрәксен тәл пулавә хушшинчәсенә район администрацийән вәрентү, җамрәксен политики тата физкультурапа спорт пайән ертүси Л.И. Мочалов та саламларә. Вәл паләтрә тарәх, райони вәрентү учрежденийәсенчә вай хуракансем хушшинчә пултарулла та хастар җам-

рәксен сахал мар. Вәсенчә чылайшә бизнес-плансем хатәрлет, конкурссене хушшинчә ситәнүсем тават.

Район администрацийән вәрентү, җамрәксен политики тата физкультурапа спорт пайән тәл специалистчә Г.Г. Любимова җамрәксен паянхи проблемисенә хушшинчә епле пулсан та, районта хәйсен ёсне тивәслә пурнаҗласа пыракан, пултарулла яш-кәрем сахал мар. Чаваш Республикин Президентчән стипендийәсенә 17-ён тивәслә те җавна сирәпләтә.

Вәртәнләх мар, хальхи вәхәтра ялти җамрәксенчә чылайшә урах регионсене ёсләме сүрет. Хәйсем сине ытларак шансан, мал ёмәтлә пулсан вара ыраң-сәнчәх пурнаҗ хәйсен ыраңне тупма май пур. Җаванпа та ку ёнәпе җамрәксенпе шултар ёсләме тытанмалла. Вәсем пурнаҗри

хәйсен ыраңне, аста тата кам пулса ёсләссине малтан паләтрә хушшинчә.

Җамрәксен пәрлешәвәсем кирләх. Вәсем яш-кәремә ёсне-хәлне тәлләвлә ертсе пыма, вәсенә паянхи пурнаҗра пулашса пыма пуларәс. Кун пек пәрлешүсем предприятисемпе организацисенчә кәна мар, райони шайәнчә пулсан та аван.

Ситәс сүл ёслекен җамрәксен райони спартакиадине ирттерме паләтрә. Кайран сәтәрсәвәсем республикари конкурса хушшинчә. Кун-

вәренме янә, кәсал вәренсе тухнисем 60 сын.

Хальхи вәхәтра җамрәксен райони, ялта епле профессисем кирли пири малтанах шухәшләма тытанмалла. Хәйсенә сав тәлләвәпә хатәрләмәллә. Ял хушшинчә вара ял хушшинчә производствинә механизацилесе, килти хушма хушәләхә аталантарас, кадрсем хатәрләс тәлләшпә татса памалли ыйтусем сук мар.

Җавра сәтел хушшинчи калаҗар хушшинчәсенчә пәри – депутатсен райони Пухавәнчи җамрәк депутатчә, «Волга» хушәләхә ертүси Ю.В. Данилов. Малтан вара Чаваш ял хушшинчә академинә вәренсе пәтернә, зоотехника ёсләнә. Вәл та хальхи вәхәтра вәренни, ял хушшинчә сәнә технологиясем ёсе кәртни пысак пәлтерәшлә пулнинә паләтрә.

Кәсал таватә номинаципә җамрәксен ёсне епле йәркәленипе республикари конкурс ирттерәсә. Зонари конкурс Сәмерләре пулат. Унта хушшинчә райони тәл больницари, хушәләхәсем хушшинчи «Моргаушская» строительство организацинчә тата Муркаш райовәнчи җамрәксен канашәсем хәйсен ёсәсенә таратна. Сак канашәсенчә җамрәксен предприятисен, вәсенчи җамрәксен пәрлешәвәсен ёсә-хәлә пири тәплән калаҗар пачәс. Пәррәмәш ыраңна вара тивәсләхә райони тәл больницари җамрәксен канашә ыйшәнчә.

Җавра сәтел хушшинчи калаҗар хушшинчәсенчә җамрәксен умәнчә таракан ытти ыйтусене те сүтсе яврәс, вәсен пәрлешәвәсенә предприятисемпе организацисенчә йәркәлени, райони җамрәксен ыйтәвәсемпә ёсләкә координаци канашәне туса хуракси пири те калаҗар таталчә.

В. ШАПОШНИКОВ.
Сән үкерчәкәре: җавра сәтел хушшинчи тәл пулу вәхәтәчә.

Автор сән үкерчәкә.

Шкулсенчен хыпарлаҗсә

Хәватлан, Турай вәрманә

Сут сәнтәләкә упрасси – кашни сыннан таса тивәсә. Сакна Турай шкуләнчә вәренекенсемпә вәренекенәсем пите аван аңланаҗсә. Шкул директорән сүмә З.П. Григорьева ертсе пынипә сәнтәләкә упрасси пири мини-проект сүрчәс.

Кайран сак ёсе малалла тасма шутларәс. Ку тәлләшпә юпа ыйхән 17-мәшәңчә шкулта кирлә те усаллә ёс пулса иртрә. Шкула «ЧР җамрәксен экологи дружини» организаци членәсем Н.Н. Иванова тата А.В. Ефимов килсе ситрәс. Вәсем хәйсем те ачасемпә пәрлә ыйвәсәсем лартаси, шкулта питомник уҗасси пири пәлтерчәс.

Ханасем 5-мәшпә 6-мәш классен компьютер класәнчә хәйсен презентацине ирттерчәс. Сут сәнтәләкә сыхлас енәпә тәрләрән конкурссемпә вайәсем пулчәс. Ун хысәсән пурте ачасемпә пәрлә шкул пахчине тухрәс, пәхса хунә ыраңна сәка вәрисем акрәс, юман хунавәсем лартрәс.

Ханасем юман лартса үстерәси пири тәплән аңлантарчәс. Ачасем лартна юмансене тәрес-тәкәл пәхса үстерме сәмах пачәс. Вәсенә ку ёс кәмәла кайрә.

Сут сәнтәләкә упрас тәлләшпә унчәненәх йәркәленнә экологи отрячә пулма 5-мәш классенә сирәпләтрәс. Унан девизә «Хәватлан, Турай вәрманә» тесе ыйшәнчәс.

Сак тәл пулу ачасемпә вәренекенсемпә питех те усаллә пулчә. Тәсләхрән, ханасем парса хаварна материалсем класс сәхәчәсем ирттерме питех те меллә.

Шкул канашән председателә В. Головинской алә пурса сирәпләтнә «Чәрәлтәр чаваш вәрманә» Хисәп грамота пани малашнехи ёсрә татах хавхалантарат. ыйвәс хысәсән ыйвәс; хәватлә туйанат сүт тәңчә вәрмансем пулсан. Мәншән тесен вәрманта хамар валли сирәп сывләх, хаваслә кәмәл тупатпәр. Җаваншан пирән вәрман пархатарлан тав тумалла, ача сыхласа та упраса хәварас тесе тарашмалла. ыйвәсәсем ытларак лартма тарашмалла.

Сак шухәшсенә тәпә хураҗа йәркәленнә шкулти экологи отрячә. Апла пулсан, хәватлантар Турай вәрманә!

В. СТЕПАНОВА,
О. ЕФИМОВА,
шкулти «Җамрәк журналист» ушкәнән членәсем.

Сут сәнтәләкә упрар

Нумаях пулмасть пирән шкулта сут сәнтәләкә сыхлас, тавраләхә тирпей-илем кәртәс енәпә субботник иртрә. Кашни класс ачисем хәйсенә уйрәса панә лаптәксем сичнә ёсләсә: Сәтәрсәвә пәркәнчә те, Таван сәршыван Аслә вәрсичнә пуҗ хунә салтаксене асанса лартна паләк умәнчә те тирпей-илем кәртрәс. Уроксем хысәсән ачасем тәрләрән ёс хатәрәсемпә хавасланса ёсә тытанчәс – шкул йәри-тавра тирпей-илем кәртрәс. Халә шкулта тирпей хушәләнәт, вәренме те кәмәллә.

Сут сәнтәләкә таса тытаси – пирән тивәсә. Җаванпа та пурне те чәнсе калас килет. Урамра, кил хушшинчә тата ытти ыраңсенчә тирпейләх хушәлантар. Сут сәнтәләкә япәхтарни – хамәра хисәпленән.

А. АЛЕКСЕЕВА,
Нискәси шкуләнчә 7-мәш класра вәренекән.

Ентешен пултарулахә

“Юратсан юрлас килет”

Уй-хирте, пахчара ёсәсем вәсләнчәс темеллә. “Ёсләме пәлсен, канма та пәл”, – тенә ваттисем. Ёсләме кәна мар, канма та пәллет ял халәхә. Нумайшә хәйән канәвнә усаллә ирттерме тарашат, спектакль е концерт курса саванат. Спектакль пәхма кәмәл тавакансем те чылайшә. Сакна эпә хам куҗса курса ёнәтә.

Нумаях пулмасть юлташсемпә Чаваш патшаләх академи драма театрнә сәнә спектакль курма кайрамәр. Унта В. Леканован “Юратсан юрлас килет” икә пайлә музыкалла комедине пәхса килтәмәр. Түрәх калатпә: кайнишән пәрре те үкәнместпәр.

“Кун пек лайхә спектакль эпә тахсанах курман”, – терә пәри залран тухнә чунә. Спектакль чылайшә килнә, залра пәр пушә ыраң та сук.

Театртан киле мәнлә кәмәллә таваннинә сүрса та парайман. Спектакль хысәсән хама сәнәрен суралнә пек туйрам: хуйхә-суйхә та, пуҗри ыйвәр шухәшсем те таста кайса сирәлчәс.

Артистсен сәнарәсем нумайчән каймарәс куҗ умәнчә. Пәри тепринчән пултарулларах-сәкә. Хәйсен ыгылас асталәхәпә чәннипәх те

тәләнтерчәс пире. Куҗ илмәсәр вәсен пултарулахәпә киләнсе лартамәр залра. Кичемленсе, анасласа ларма вәхәт пулмарә.

Надежда Зубкова артистка җинчән те каласа хаварас килет. Питә аста ыларәсәкә вәл Лиза рольне. Мән чухлә вай-хәват, пултарулах тапса тарат унра. Пирән ентеш те пур сак комедиере. Вәл – Аркадий Андреев, Панкли каччи. Вәл хәйән кулашла сәнарәпә нумай култарса савантарчә. Пирән районта сакан пек пултарулла артист пултишән эпир пите саванатпәр.

Спектакль пуҗламашә түрәх җынсене тыткәна илет. Чаршав уҗалат те, Юрий Жуков композиторан “Чәререн юрататан пулсан” юрри сав тери илемлән янәраса каят. Ана Надежда Зубкова артистка хәйән сәпәс те уса сәссипә юрласа тухат. Сәмах май каласан, сак спектакль хатәрләме Юрий Жуков та сахал мар вай хунә. Сак музыкалла комедие унан юррисем илемлетрәс.

Хисәплә вулаканам, чунна кантармалла кайса кил-ха сак спектакль курма. Пәрре те үкәнмән.

Эпә хам ку спектакль тепре кайса курма та хирәс мар.
Л. ИГНАТЬЕВА.

Пирән интервью

Пәрләхлә вайлә Раҗсәе суйласа илетпәр

«Пәрләхлә Раҗсәей» парти пәтәм обществәнәсә сүтсе явма «Эпир суйласа илекен Раҗсәей» программә заявлени таратрә. Ана парти сәздәнчә декабрән 2-мәшәңчә ыйшәнма паләтрә. Программә заявлениән тәп положениәсенә «Пәрләхлә Раҗсәей» парти Чаваш регион уйрамән черетсәр Х1 конференциянчә ыраңна, сәнүсенә вара парти тәп ёстәвәкләре явма панә. Эпир Раҗсәей Федерациян Патшаләх фракци членне Павел СЕМЕНОВА «Пәрләхлә Раҗсәей» парти программә заявлени тата парти Чаваш регион уйрамән сәнәвәсем пири тәпләнрәх каласа пәма ыйтрамәр.

– Хәй ёсләнә 5 сүл хушшинчә «Пәрләхлә Раҗсәей» парти авторитетчә үсрә. Ку вәл сәршывра ыраң енелле улшәнүсем пулса иртнипә сыхәннә. Нумай пулмасть пулса иртнә суйласа илетсә те сәвнәх сирәпләтәсә. Сахал мар ёсәсем пурнаҗланә, тумаллисем вара татах нумай. Аталану хә-

вәртләхнә чакарас мар тесе парти программә заявлени сүтсе явма ыйшәнма сәнет. Унта сәршыван ситәс 10 сүлхи аталану стратегине паләтрә.

Парти программә заявлениәнчә виҗә тәп принцип. Пәррәмәш – хәватлә экономика. Вәл пәрләхлә социаллә общество тәрекә пулса тәмалла. Иккәмәш – коррупципә тата сынсен чухәнләхәпә кәрәшәвә вайлатаси. Тата виҗәсәмәш! Вуншар сүл хушшинчә пәррәмәш хут сынсем тәлләшпә тимлә пулассин принципнә сирәпләтнә.

Савна паләтрәс хаварасшән. Чаваш Республикнә, эпир пурте пәллетпәр ёнтә, Николай Васильевич Федоров Президент ертсе пынипә нумай сүл хушшинчә ёнтә сынсен пурнаҗ условийәсенә лайхәлтәса пырасси тәп ыраңта тарат.

«Пәрләхлә Раҗсәей» программә заявлениән проектнә сүтсе явнә май парти Чаваш регион уйрамә сак енәсен тәп ыраңна хума сәнет. Ача амәшләхәпә ачасемшән тарашасси. Җавна валли ача амәшләхән

капиталнә паләтрәссин тата түлссин сәркәсенә хәвәртләтмәллә, шкул сүлнә ситмен ача-пәча учрежденийәсенчә вәрентү системинә сәнетсе улаштарассипә ёсәсен комплекснә туса хатәрләсе пурнаҗа кәртмеллә. Патшаләх ёнчән ачаллә сәммәсенә пулашассипә тәлләвлә система кирлә. Эфәктивлә ыйрәнти самоуправлени. ыйрәнти самоуправлени граждән прависемпә интересәсенә чәннипәх хуҗәлтәрәс тесен, ку влаҗ шайән кирлә таран ресурссем, чи малтанах финанс ресурсәсем пулмалла. Ку сферәна патшаләх тата уйрам сынсен инвестициясенә хивни кирлә. Сав вәхәтрах уҗа-тенкәпә епле уса курнинә парти тата общество ёнчән сирәп тәресәсә тәни, тарифсенә пәхәнни кирлә. Ас-хакәлпа культура. Раҗсәей граждән сәнә пурнаҗ шайнә лайхәлтәса пынипә пәрләх ас-хакәл ыйтәвәсем сине пысак тимләхә уйрамалла. Физкультурапа спорт аталантарасси. Ачасем спортнә аталантарассинчә патшаләх пулашәвә кирлә. Кил картишәнчи шай таран.

Паләтрә плансенә пурнаҗлас тесен пурте пәрлә пулнинә, граждәнсен аңланулахә кирлә.

Конкурс

Чи пултаруллисем пулчәс

2005 сүл Чаваш Енре Парксемпә садсен сүлтәләкә пулнисе асра юлчә. Экологи сыхәннә сав пархатарлә мөроприятинә пирән райони шкулсем хастар хушшинчә ыраң енә паләтрәс.

Саван пекх пирән республика шайәнчә сүлнәх “Чи лайхәшкул картишә” конкурс ирттерәсә. Сылпайри шкул коллективә сак конкурса хушәнас тәлләвәпә шкул картишнә мәнлә чечек-курак акмаллине, територи тирпей-илем кәртмеллине малтан шутласа хуҗә. Сүрхи хәвел пәхма пулсанах ёс урокәсенә ирттерәкән А.И. Кудряшова ертсе пынипә ачасем тәрләрән чечек вәрисем акрәс, вәсенә вәхәтра шаварчәс, сумран тасатрәс. Калчасем парка та сирәп ситәнчәс. Чечек клумбисенә аста ыраңнаштармаллине, унта мәнлә чечексем лартмаллине тәплән шутларә Альбина Ивановна.

Сыпай шкулнә пулсаса килекенсем те, куллен кунтан иртсе сүрекәсен те кунти таса та хәтлә картишәнчи хәмсәр сүлмә каларса сичкән чечексенә курса сәвәпәх киләнчә. Кирек астал-

ла пәхсан та – куҗа тыткәнлакан илем тәнчи!

Сүркуннәрен пулсаса хура кәр ситичкәнчә чечексем тавраләхә илем күчәр тесе кашни клумба сине ку е вәл чечек хәш вәхәтра сурнинә кура ыраңнаштарса хунә. Мән тәрлә чечек сук пулә кунта! “Чечексемпә сәпәс те ачаш пулмалла. Чечек пур сын аллинчә те ситәнәймәст”, – тет хисәплә вәренекән.

Клумбәсем хушшинчә – кәна ыраңнә. Кунта ёсләсе ываңнә хысәсән ачасем те, учительсем те канма пултарасәсә. Шкул картишнә ешәлтәс, чечеклентерәс ёсә пур учительсем те пәрлә канашласа туса пырасәсә.

Суллахи кану кунәсенчә учительсем ачасен ёснә йәркәләсә, пахча сымәс ситәнтерәсә, шкул картишнә тирпей-илем кәртәсәсә. Тасаләхпа тирпейләхә, илемләхә юратакансен тарашулла ёснә Кәр уявәнчә район администрацийән тивәсләпә хушәларә. Район администрацийән пусләхә Ю.А. Иванов Сыпай шкул коллективнә “Чи лайхәшкул картишә” конкурсра 1-мәш ыраңнә сәнә илнә ятпа диплом парса хавхалантарчә. Чаваш аталану фончән ертүси М.И. Федотов шкул коллективнә конкурсра сәтәртнәшән хаклә ыйшши парне – холодильник парса чыслар.

В. ДАШКОВ, Сыпай шкул директорә.